

Vergaderjaar 2023–2024

36 435 X

Wijziging van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2023 (wijziging samenhangende met Miljoenennota)

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2023 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat van het Ministerie van Defensie.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht.

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren

B ARTIKELGEWIJZE TOELICHTING BIJ DE BEGROTINGSARTIKELN

1. Leeswijzer

De voorliggende tweede incidentele suppletoire begroting (ISB) bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de ontwerp-begroting 2023 van hoofdstuk X van de begroting van het Rijk.

Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerp-begroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1.000	5	10
=> 1.000	10	20

2. Beleidsartikelen

2.1 Artikel 1 Inzet

Tabel 1 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Art.			
Verplichtingen	1.995.211	284.825	2.280.036
Uitgaven	1.365.727	- 78.938	1.286.789
Apparaatuitgaven	0	0	0
Programmauitgaven	1.365.727	- 78.938	1.286.789
1.1 Programmauitgaven	1.365.727	- 78.938	1.286.789
<i>Opdrachten</i>	<i>1.365.727</i>	<i>- 78.938</i>	<i>1.286.789</i>
Crisisbeheersingsoperaties	1.349.082	- 79.997	1.269.085
Financiering nationale inzet krijgsmacht	2.779	207	2.986
Overige inzet	13.866	852	14.718
Ontvangsten	2.332	48.000	50.332

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 284,8 miljoen. Deze mutatie is het gevolg van een verhoging door additioneel budget voor leveringen aan Oekraïne. De bijbehorende uitgaven zullen plaatsvinden in meerdere jaren.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verlaagd met € 78,9 miljoen, met name vanwege een daling van € 80,0 miljoen bij de Crisisbeheersingsoperaties. Deze mutatie is enerzijds het gevolg van een verhoging door additioneel budget voor leveringen aan Oekraïne. Anderzijds wordt het budget op Artikel 1 verlaagd door de overheveling van budget naar het DMF voor de vervanging van materieel uit eigen voorraad dat is geleverd aan Oekraïne.

Toelichting op de ontvangsten

De mutatie van € 48,0 miljoen betreft de verwachte ontvangsten aan co-financiering voor een aantal militaire goederen die aan Oekraïne worden geleverd.

2.2 Artikel 2 Koninklijke Marine

Tabel 2 Budgettaire gevolgen van beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	1.018.974	25.802	1.044.776
	Uitgaven	1.002.329	27.302	1.029.631
	Apparaatsuitgaven	929.875	6.014	935.889
2.2	Apparaatsuitgaven	929.875	6.014	935.889
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>907.925</i>	<i>3.685</i>	<i>911.610</i>
	Eigen personeel	828.973	2.311	831.284
	Externe inhuur	8.077	- 351	7.726
	Overige personele exploitatie	39.221	- 390	38.831
	Kustwacht NL	8.857	382	9.239
	Kustwacht CARIB	22.797	1.733	24.530
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>21.950</i>	<i>2.329</i>	<i>24.279</i>
	Overige materiële exploitatie	18.560	2.658	21.218
	Kustwacht NL	96	6	102
	Kustwacht CARIB	3.294	- 335	2.959
	Programmauitgaven	72.454	21.288	93.742
2.1	Programmauitgaven	72.454	21.288	93.742
	<i>Opdrachten</i>	<i>72.454</i>	<i>21.288</i>	<i>93.742</i>
	Gereedstelling	16.751	- 299	16.452
	Kustwacht NL	53.654	22.208	75.862
	Kustwacht CARIB	2.049	- 621	1.428
	Ontvangsten	12.324	0	12.324

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 25,8 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 27,3 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Opdrachten

De ophoging van het budget wordt met name veroorzaakt door de interdepartementale overboekingen van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat in verband met de kosten van de Emergency Rescue and Towing Vessels Noord, Midden en Zuid van de Kustwacht Nederland. Deze overboekingen bedragen ruim € 17 miljoen. Het resterende deel wordt veroorzaakt door diverse kleine mutaties.

2.3 Artikel 3 Koninklijke Landmacht

Tabel 3 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	1.715.087	23.076	1.738.163
Uitgaven	1.715.087	25.274	1.740.361
Apparaatsuitgaven	1.628.717	29.739	1.658.456
3.2 Apparaatsuitgaven	1.628.717	29.739	1.658.456
<i>Personele uitgaven</i>	<i>1.593.838</i>	<i>29.347</i>	<i>1.623.185</i>
Eigen personeel	1.500.332	25.628	1.525.960
Externe inhuur	18.624	568	19.192
Overige personele exploitatie	74.882	3.151	78.033
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>34.879</i>	<i>392</i>	<i>35.271</i>
Overige materiële exploitatie	34.879	392	35.271
Programmauitgaven	86.370	- 4.465	81.905
3.1 Programmauitgaven	86.370	- 4.465	81.905
<i>Opdrachten</i>	<i>85.870</i>	<i>- 4.465</i>	<i>81.405</i>
Gereedstelling	85.870	- 4.465	81.405
<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>500</i>	<i>0</i>	<i>500</i>
Schadevergoeding overig	500	0	500
Ontvangsten	8.054	0	8.054

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 23,1 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met per saldo € 25,3 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Het budget voor eigen personeel is gestegen met € 25,6 miljoen. Hiervan is € 16,0 miljoen het gevolg van gestegen pensioenafdrachten. Dekking wordt voornamelijk gevonden in het gereedstellingsbudget en tevens in het budget voor overige materiele en personele exploitatie. Deze herschikking is mogelijk vanwege een lager budget voor gereedstelling dat met name wordt veroorzaakt door vrijval uit oefeningen (minder, kleiner in omvang/ duur en doorschuiven van oefeningen naar volgend jaar) als gevolg van inzet Oekraïne en ondervulling personeel.

Daarnaast neemt CLAS opleidingstaken over van DOSCO. Daarom is er € 8,6 miljoen overgeheveld van artikel 8 (DOSCO) naar eigen personeel op artikel 3.

2.4 Artikel 4 Koninklijke Luchtmacht

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties supplettoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand supplettoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	800.593	8.734	809.327
	Uitgaven	800.933	9.981	810.914
	Apparaatsuitgaven	774.390	8.584	782.974
4.2	Apparaatsuitgaven	774.390	8.584	782.974
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>745.237</i>	<i>3.449</i>	<i>748.686</i>
	Eigen personeel	647.361	- 1.884	645.477
	Externe inhuur	4.400	3.000	7.400
	Overige personele exploitatie	93.476	2.333	95.809
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>29.153</i>	<i>5.135</i>	<i>34.288</i>
	Overige materiële exploitatie	29.153	5.135	34.288
	Programmauitgaven	26.543	1.397	27.940
4.1	Programmauitgaven	26.543	1.397	27.940
	<i>Opdrachten</i>	<i>26.543</i>	<i>1.347</i>	<i>27.890</i>
	Gereedstelling	26.543	1.347	27.890
	<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>0</i>	<i>50</i>	<i>50</i>
	Schadevergoeding overig	0	50	50
	Ontvangsten	12.111	0	12.111

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 8,7 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 10,0 miljoen. Deze stijging is met name het gevolg van het uitdelen van de loon- en prijsbijstelling over 2023 (€ 8,2 miljoen).

Materiele uitgaven

Het budget voor de overige materiele exploitatie wordt verhoogd met € 5,1 miljoen. Dit wordt verklaard door het bovengenoemde uitdelen van loon- en prijsbijstelling over 2023.

2.5 Artikel 5 Koninklijke Marechaussee

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	666.385	4.574	670.959
	Uitgaven	666.385	5.989	672.374
	Apparaatsuitgaven	660.233	5.626	665.859
5.2	Apparaatsuitgaven	660.233	5.626	665.859
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>634.447</i>	<i>7.295</i>	<i>641.742</i>
	Eigen personeel	604.947	5.602	610.549
	Externe inhuur	3.875	181	4.056
	Overige personele exploitatie	25.625	1.512	27.137
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>25.786</i>	<i>- 1.669</i>	<i>24.117</i>
	Overige materiële exploitatie	25.786	- 1.669	24.117
	Programmauitgaven	6.152	363	6.515
5.1	Programmauitgaven	6.152	363	6.515
	<i>Opdrachten</i>	<i>6.152</i>	<i>363</i>	<i>6.515</i>
	Gereedstelling	6.152	363	6.515
	Ontvangsten	6.354	0	6.354

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 4,6 miljoen miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met per saldo € 6,0 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven stijgt met € 7,3 miljoen. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een toename van het budget voor eigen personeel van € 5,6 miljoen. Hiervan bestaat € 4,4 miljoen uit bijdragen van het Ministerie van Justitie en Veiligheid aan de KMar, waarvan formatiebudget voor de inzet van Frontex in 2023 de grootste is (€ 2,7 miljoen).

2.6 Artikel 7 Commando Materieel en IT

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties supplettoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand supplettoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	700.433	13.533	713.966
Uitgaven	700.433	15.465	715.898
Apparaatsuitgaven	554.098	6.705	560.803
7.2 Apparaatsuitgaven	554.098	6.705	560.803
<i>Personele uitgaven</i>	<i>532.804</i>	<i>5.086</i>	<i>537.890</i>
Eigen personeel	481.702	2.427	484.129
Externe inhuur	31.552	1.501	33.053
Overige personele exploitatie	19.550	1.158	20.708
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>21.294</i>	<i>1.619</i>	<i>22.913</i>
Overige materiële exploitatie	21.294	1.619	22.913
Programmauitgaven	146.335	8.760	155.095
7.1 Programmauitgaven	146.335	8.760	155.095
<i>Opdrachten</i>	<i>146.335</i>	<i>8.760</i>	<i>155.095</i>
Gereedstelling	146.335	8.760	155.095
Ontvangsten	25.765	0	25.765

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 5,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 13,5 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 15,5 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Het budget voor de personele uitgaven wordt met € 5,1 miljoen verhoogd. Dit wordt met name veroorzaakt door het uitdelen van loon- en prijsbijstelling over 2023 (€ 2,7 miljoen) en het uitdelen van € 1,3 miljoen formatiebudget ten behoeve van Cyber readiness.

Opdrachten

Het budget voor de gereedstelling wordt met € 8,8 miljoen verhoogd. Dit betreft het uitdelen van de loon- en prijsbijstelling over 2023.

2.7 Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Supplettoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties supplettoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand supplettoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	1.495.309	12.725	1.508.034
Uitgaven	1.506.470	14.063	1.520.533
Apparaatsuitgaven	1.401.857	- 22.274	1.379.583
8.2 Apparaatsuitgaven	1.401.857	- 22.274	1.379.583
<i>Personele uitgaven</i>	<i>946.548</i>	<i>- 8.600</i>	<i>937.948</i>
Eigen personeel	706.210	- 17.914	688.296
Externe inhuur	26.701	4.509	31.210
Overige personele exploitatie	195.387	4.805	200.192
Attaches	18.250	0	18.250
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>455.309</i>	<i>- 13.674</i>	<i>441.635</i>
Overige materiële exploitatie	448.720	- 14.104	434.616
Attaches	6.589	430	7.019
Programmauitgaven	104.613	36.337	140.950
8.1 Programmauitgaven	104.613	36.337	140.950
<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>104.613</i>	<i>36.337</i>	<i>140.950</i>
Schadevergoeding overig	8.239	761	9.000
Nationaal Fonds Ereschuld	91.424	38.576	130.000
Reservering Regeling Uitkering Chrom 6 Defensie	4.950	- 3.000	1.950
Ontvangsten	68.995	0	68.995

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen zijn met € 12,7 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met per saldo € 14,1 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Personele uitgaven

Eigen personeel

Het budget voor eigen personeel is per saldo met € 17,9 verlaagd. Mede door krapte op de arbeidsmarkt wordt een lagere personele vulling verwacht en is er budget overgeheveld voor alternatieve vulling met externe inhuur van personeel (€ 4,3 miljoen) en wordt € 5,0 miljoen gebruikt ter dekking van tekorten elders op de begroting, onder andere vanwege de hogere energieprijzen en het voorziene tekort op het Nationaal Fonds Ereschuld. Het budget is met € 8,6 miljoen verlaagd doordat ROC-personeel overgegaan is naar het CLAS. Daarnaast is € 2,7 miljoen overgeheveld van de DOSCO-begroting naar de begroting van de

Bestuursstaf. Dit betreft de overheveling van de arbeidsvoorwaarden-gelden voor 2023, aanvullend op de budgetoverheveling in 2022, vanwege de overgang van de Diensten Geestelijke Verzorging (DGV) van het DOSCO naar de Bestuursstaf. Een aantal kleine herschikkingen leidt tot een verhoging van het budget met € 2,7 miljoen.

Materiële uitgaven

Overige materiële exploitatie

Het budget voor de overige materiële exploitatie is per saldo met € 14,1 miljoen verlaagd. Als gevolg van ontvangen prijsbijstelling is het budget met € 17,6 miljoen verhoogd. Daarnaast zorgen diverse budgetoverhevelingen per saldo voor een verlaging van het budget. Zo is een bedrag van € 22,2 miljoen overgeheveld naar het Nationaal Fonds Ereschuld om de gestegen uitgaven te dekken.

Daarnaast heeft een administratieve correctie plaatsgevonden waarbij € 5,0 is overgeheveld naar het budget voor de overige personele exploitatie. Ontvangsten voor indirecte kosten die betrekking hebben op de exploitatie van de F-35 zijn overgeheveld naar de personele uitgaven (€ 2,6 miljoen) en tevens is € 1,0 miljoen overgeheveld naar de personele uitgaven voor uitgaven die samenhangen met huisvesting in opdracht van de KMar. Een aantal kleine herschikkingen leidt tot een verlaging van het budget met € 0,9 miljoen.

Schadevergoeding

Nationaal Fonds Ereschuld

Het budget voor het Nationaal Fonds Ereschuld (NFE) is verhoogd met € 38,6 miljoen, omdat er dit jaar naar verwachting meer claims uitbetaald zullen gaan worden aan veteranen die een beroep op dit fonds doen en het oorspronkelijke budget hier niet toereikend voor was. Meerdere overschotten op de DOSCO-begroting zijn hiervoor aangewend en grotendeels wordt dit gedekt uit het budget voor de overige materiële exploitatie (€ 22,2 miljoen).

3. Niet-beleidsartikelen

3.1 Artikel 9 Algemeen

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	204.156	28.152	232.308
	Uitgaven	204.156	28.152	232.308
9.1	Programmauitgaven	204.156	28.152	232.308
	Subsidies (regelingen)	43.326	3.211	46.537
	Subsidies	43.326	3.211	46.537
	Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken	51.342	20.252	71.594
	Kennisopbouw TNO via EZ	47.265	16.738	64.003

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amende- menten) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Kennisopbouw NLR via EZ	1.922	2.137	4.059
Kennisopbouw MARIN via EZ	2.072	1.372	3.444
Overige Bijdragen	83	5	88
<i>Opdrachten</i>	<i>15.355</i>	<i>- 33</i>	<i>15.322</i>
Opdrachten beleid	11.052	25	11.077
opdrachten milieu beleid	4.316	- 71	4.245
overige opdrachten	- 13	13	0
<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	<i>69.165</i>	<i>4.080</i>	<i>73.245</i>
Bijdrage aan de NAVO	61.840	4.861	66.701
Bijdrage aan internationale samenwerking	6.110	434	6.544
Overige bijdragen	1.215	- 1.215	0
<i>Bekostiging</i>	<i>4.051</i>	<i>239</i>	<i>4.290</i>
Bekostiging diverse instellingen	4.051	239	4.290
<i>Inkomensoverdrachten</i>	<i>706</i>	<i>36</i>	<i>742</i>
Overige bijdragen	706	36	742
<i>(Schade)vergoeding</i>	<i>20.211</i>	<i>367</i>	<i>20.578</i>
Schadevergoeding overig	1.680	85	1.765
Regeling Chroom 6 Defensie	6.231	282	6.513
Civielrechtelijke Regeling Srebrenica 2020	12.300	0	12.300
Ontvangsten	1.600	0	1.600

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 2,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 28,2 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 28,2 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Subsidies

Het subsidiebudget wordt verhoogd met € 3,2 miljoen. Dit wordt verklaard door het uitdelen van loon- en prijsbijstelling over 2023.

Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken

Het budget voor Kennisopbouw NLR via EZ en Kennisopbouw TNO via EZ is verhoogd met respectievelijk € 2,1 en € 16,7 miljoen. Dit is met name het gevolg van de opdracht tot uitvoeren van de Defensienota 2022 (€ 2,1 en € 12,6 miljoen respectievelijk). De middelen dragen bij aan het versterken van de aanwezige kennis binnen defensie door het starten, regelen, plannen en begeleiden van extra kennisopbouw. Daarnaast dragen de middelen bij aan het voldoen aan de informatiebehoeften en het helpen ontwikkelen van capaciteiten, grote investeringsprojecten en daadwerkelijke operaties.

Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties

Het budget voor de bijdrage aan (inter-)nationale organisaties wordt verhoogd met € 4,1 miljoen. Dit wordt verklaard door het uitdelen van loon- en prijsbijstelling over 2023.

3.2 Artikel 10 Apparaat Kerndepartement

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	1.658.501	83.325	1.741.826
	Uitgaven	1.658.501	85.703	1.744.204
10.2	Apparaatsuitgaven	1.658.501	85.703	1.744.204
	<i>Personele uitgaven</i>	<i>1.611.414</i>	<i>97.147</i>	<i>1.708.561</i>
	Eigen personeel	352.331	15.806	368.137
	Externe Inhuur	20.173	2.014	22.187
	Overige personele exploitatie	23.497	2.823	26.320
	Uitkeringen (pensioenen en wachtgeld)	1.215.413	76.504	1.291.917
	<i>Materiële uitgaven</i>	<i>47.087</i>	<i>- 11.444</i>	<i>35.643</i>
	Overige materiele exploitatie	47.087	- 11.444	35.643
	Ontvangsten	7.853	264	8.117

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 83,3 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 85,7 miljoen.

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven stijgt met € 97,1 miljoen. Dit wordt veroorzaakt doordat het budget voor uitkeringen (pensioenen en wachtgeld) met € 51,4 miljoen wordt verhoogd vanwege het uitdelen van de loon- en prijsbijstelling over 2023. Het uitgavenbudget stijgt daarnaast met € 24,7 miljoen als gevolg van een correctie in de uitbetaling van UKW-budget aan UKW-ers ingestroomd voor 01-07-2020.

Daarnaast worden de hogere personele uitgaven verklaard door een hoger budget voor eigen personeel (€ 15,8 miljoen) door het toevoegen van 6,8 miljoen voor een kwaliteitsimpuls stafcapaciteit van het kerndepartement, € 5,4 miljoen als onderdeel van een herschikking binnen de middelen van het kerndepartement en € 2,5 miljoen budget vanwege het overhevelen van de Diensten Geestelijke Verzorging van de artikel 8 DOSCO naar artikel 10 Apparaat kerndepartement.

Materiële uitgaven

Het budget wordt met € 11,4 miljoen verlaagd als gevolg van een herschikking naar eigen personeel (€ 5,4 miljoen) en externe inhuur (€ 5,1 miljoen).

3.3 Artikel 11 Geheim

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	18.185	630	18.815
	Uitgaven	18.185	630	18.815
11.0	Geheim	18.185	630	18.815
	<i>Geheim</i>	<i>18.185</i>	<i>630</i>	<i>18.815</i>
	<i>Geheim</i>	<i>18.185</i>	<i>630</i>	<i>18.815</i>
	Ontvangsten	0	0	0

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 0,6 miljoen toegenomen wat samenhangt met de uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verhoogd met € 0,6 miljoen.

3.4 Artikel 12 Nog onverdeeld

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)	
Art.	Verplichtingen	500.591	- 398.329	102.262
	Uitgaven	510.591	- 398.329	112.262
12.3	Nog onverdeeld Loon	303.069	- 267.875	35.194
	<i>Nog onverdeeld Loon</i>	<i>303.069</i>	<i>- 267.875</i>	<i>35.194</i>
	<i>Nog onverdeeld Loon</i>	<i>303.069</i>	<i>- 267.875</i>	<i>35.194</i>
12.4	Nog onverdeeld Prijs	207.522	- 130.454	77.068
	<i>Nog onverdeeld Prijs</i>	<i>207.522</i>	<i>- 130.454</i>	<i>77.068</i>
	<i>Nog onverdeeld Prijs</i>	<i>207.522</i>	<i>- 130.454</i>	<i>77.068</i>
	Ontvangsten	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 2,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2023 is met € 398,3 miljoen afgenomen wat samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2023 wordt verlaagd met € 398,3 miljoen.

Nog onverdeeld Loon

De daling is het gevolg van kasschuif arbeidsvoorwaardenmiddelen. De kabinetsbijdrage in de arbeidskostenontwikkeling 2023 is hoger dan eerder geraamd. Daarnaast zijn de premielasten gedaald. Het incidentele verschil t.o.v. CEP 2022 blijft, voor zover nog niet in nieuwe arbeidsvoorwaardelijke afspraken opgenomen, beschikbaar voor arbeidsvoorwaarden door middel van een kasschuif naar 2024 (€ 188,1 miljoen). Daarnaast daalt het uitgavenbudget met € 24,7 miljoen vanwege een correctie in de uitbetaling van het UKW budget van UKW-ers ingestroomd voor 01-07-2020. Tot slot is het budget naar beneden bijgesteld vanwege het uitdelen van de loon- en prijsbijstelling over 2023 met € 55,1 miljoen.

Nog onverdeeld Prijs

De daling is het gevolg van het uitdelen van de loon- en prijsbijstelling over 2023 van € 137,8 miljoen. Daarnaast wordt het uitgavenbudget met € 7,9 miljoen verhoogd door een verschuiving van een deel van het budget van Defensie Open op Orde naar 2026. Op deze wijze vindt er een betere aansluiting plaats tussen het budget en verwachte behoefte van de personele inzet en materiele behoefte van Defensie Open op Orde.

3.5 Artikel 13 Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds

Tabel 12 Budgettaire gevolgen van het beleid en budgetflexibiliteit (bedragen x € 1.000)

	Vastgestelde begroting (incl. Suppletoire begrotingen, NvW en amendementen) (1)	Mutaties suppletoire begroting Prinsjesdag (2)	Stand suppletoire begroting Prinsjesdag (3) = (1) + (2)
Art. Verplichtingen	5.403.495	61.837	5.465.332
Uitgaven	5.403.495	64.023	5.467.518
13.0 Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds	5.403.495	64.023	5.467.518
<i>Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds</i>	<i>5.403.495</i>	<i>64.023</i>	<i>5.467.518</i>
<i>Bijdrage aan Defensiematerieelbegrotingsfonds</i>	<i>5.403.495</i>	<i>64.023</i>	<i>5.467.518</i>
Ontvangsten	0	0	0

Voor dit artikel worden mutaties met een grootte van € 10,0 miljoen of meer toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

De mutatie van € 64,0 miljoen betreft de bijdrage vanuit de begroting Hoofdstuk X Defensie aan hoofdstuk K Defensiematerieelbegrotingsfonds ten behoeve van uitgaven die op het fonds worden verantwoord.